

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין רב הונא אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שלישי נאמן ... דהא הימניה.....1
- ב. הודאת בעל דין כמאה עדים דמי.....2
- ג. ושליש נאמן משניהם.....3
- ד. אי אמרה קמאי ידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנא מינו דאי בעיא אמרה לדירה יהביה ניהליה בעל.....4
- ה. בעל אומר לגירושין ושליש אומר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבר ... ואין דבר שבערוה פחות משנים ... ולהימניה לבעל ... חזקה שלית עושה שליחותו.....4
- ו. האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם....5
- ז. חזקה שלית עושה שליחותו.....6
- ח. הני מילי לחומרא אבל לקולא לא.....7
- ט. האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה 8
- י. ה"מ היבא דליבא דקא מסייע לה אבל היבא דמסייע לה מעיזה ומעיזה.....8
- יא. נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה.....8
- יב. קטנה היודעת לשמור את גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה יודעת לשמור את גיטה ... כל שמבחתת בין גיטה לדבר אחר ... צרור וזורקו.....9
- יג. אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו ובין לאחרים.....10
- יד. כיצד משתתפין במבוי מניה את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העבדים.....12

דף סד.

א. בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין רב הונא אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שלישי נאמן ... דהא הימניה

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

עשתה שליח¹ לקבלה בעדים והגט יוצא מתחת ידי השליח והבעל מודה שכתבו אלא אומר שלא נתנו לו בתורת גירושין אלא בתורת פקדון, והשליח אומר שקבלו בשביל שתתגרש בו האשה, נחלקו הראשונים שי"א שהשליח נאמן² אפילו אם שלשתם בעיר אחת³, כיון שהגט יוצא מתחת ידו והיא עשתה אותו כבר שליח לקבלה בעדים, וגם הבעל הא הימנה לעשותו נפקד על הגט לפי דבריו, לפיכך הימנינן ליה לשליח שקבלו להתגרש היא בו, והבעל וראי על דעת כן נתנו לו. ויש אומרים⁴ שאם שלשתם בעיר אחת הבעל נאמן, שאם בתורת גירושין נתנו, היה נותנו לה ולא לשליח⁵.

ודוקא כשטוען הבעל שלפקדון נתנו לו נאמן לשיטה זו, אבל אם טוען שעשאו שליח להולכה ורוצה לחזור בו קודם שיגיע לידה, אינו נאמן⁶.

ואם אינה עמו בעיר אחת, השליח לעולם נאמן אפילו טוען הבעל שלפקדון נתנו לו, והוא שבאין בפנינו עדים שעשאתו שליח לקבלה והשליח אומר שמסרו לו בפני עדים. ויש אומרים⁷ דוקא שהגט יוצא מתחת ידו, אבל אם אין הגט בידו אפילו יש לו עדים שראוהו שהיה בידו אינו נאמן.

על כן טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאשה שניהם בעיר אחת, משום דמצי מיפק מיניה חורבה שיטעון הבעל שלא נתנו לו לגירושין רק לפקדון, והעדים ילכו להם ויהא הבעל נאמן. ואין חילוק בזה בין שליח הולכה לשליח קבלה.

ב. הודאת בעל דין כמאה עדים דמי

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמא נה

² אפי' בלא מינו אפילו אם אמר דמסר לידו בעדים מ"מ הימני דומנין ימותו העדי'. ב"ש שם עה

³ הרי"ף והרמב"ם שפסקו כרב חסדא

⁴ כרב הונא דהוא רביה דר"ח הרא"ש ור"א וכמו שהעיד הרמב"ן שראה בנוסח' ראשון' של הרי"ף מכתובת ידו שהלכ' כרב הונא שכיון שלא נתגל' לנו מעמו של הרי"ף ראוי להחמיר בדבריו הראשונים וכמו שפסק ר"ת וכ"כ הטור.

⁵ ולפי שיטה זו אם הבעל אומר לפקדון נתתי והשליח אומר להולכ' הבעל נאמן מטעם אם איתא דלגירושין יהב לדידה הוי יהיב ולא אמרי' דלא נתן לידה כי היכא דלא תתגרש מיד וכן כתב הר"ן בשם תשו' הרי"ף והרשב"א דהסוג' איירי בזה דהבעל אומר לפקדון נתתי והשליח אומר להולכ' ונתן ליד' ופליגי בזה ר"ה ור"ח ולא כהר"ן שכתב בתירוץ א' בכה"ג לא אמרי' למה לא יהיב לדידה די"ל דלא יהיב לה כי היכא דלא תתגרש מיד, והרא"ש פוסק כרב הונא דבעל נאמן וס"ל אם הבעל אומר לפקדון והשליח אומ' להולכ' נאמן השליח כמ"ש ריש גיטין וכבר כתבתי דמשמעות הוא אפילו כשהם בעיר א' והטור לא כ"כ. ב"ש שם עז

⁶ שמא יזהר טעם נאמין ליה, דלא שייך למימר הכא אם איתא דבתורת גירושין לדידה הוה יהיב לה, דהא מודה שרצה לגרשה בשליחות זה ואפילו הכי לא נתנו לידה, לפיכך מהימנינן לשליח כיון שהגט בידו והיא כבר עשאתו שליח לקבלה, ודאי גם הוא נתנו לו בתורת קבלה, דכיון שהיא היתה עמו בעיר אחת מה היה צריך לשליח להולכה, לדידה הוה ליתייב לה, אלא ודאי לקבלה נתנו לו כמו שאומר השליח. ולגבי דידה ליכא למימר כיון שהיא היתה עמו בעיר אחת למה לא שליח לקבלה, שהיא לא היתה יודעת היכן יתנהו לו לשלוחה. רמ"א שם

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אמר בפני עדים⁸ הריני מודה בפניכם שיש לפלוני מנה אצלי, אם ניכר מדבריו שאמר כן דרך הודאה גמורה ולא בדרך שיחה, אף על פי שלא אמר אתם עדי⁹, ואפילו שלא בפני התובע, ה"ז הודאה גמורה וחייב לשלם¹⁰, ואפילו אין עדי ההודאה כאן, ויש עדים ששמעו ההודאה בפני עדים אחרים ה"ז הודאה גמורה לחיבו¹¹.

ג. ושליש נאמן משניהם

השליש¹² נאמן¹³ כשני עדים לגבי עד אחד שמכחישו, אפילו הוא קרוב¹⁴, ואינו צריך לישבע¹⁵, אבל אינו נאמן נגד שני עדים¹⁶.

⁸ שו"ע ונו"כ חו"מ פא ח

⁹ וכ"ש כשאמר אתם עדי, ועי' ש"ך סק"כ ובקצה"ח סק"י, ועי' עוד להלן בדין טענת שלא להשביע.

¹⁰ ואינו יכול למעון משטה, ועי' סמ"ע סק"כ וש"ך ס"ק בא ובמ"ז שם

¹¹ שו"ע ונו"כ שם ט

¹² שו"ע ונו"כ שם נו א, וכפירוש הש"ך שם סק"ב, ואינו חייב שבועה דאורייתא להכחיש את העד, אף לא היסת, וכ"ש נגד אחד מהבע"ד, מטעם דהוי כקיבל עליו. ובנה"מ סק"ב הביא בשם התומים שתמה על הש"ך, שהרי אילו היה השטר ביד הלוח עצמו וטוען עליו בעד אחד היה צריך לישבע שבועה דאורייתא או היסת, ואין השליש נאמן אלא בגוף השלישות, שאם ע"א אומר שלא יחזיר, השליש נאמן יותר ויכול להחזיר, אבל אחר החזרה יכול לתבעו בע"א ולהשביעו, והנה"מ תמה על התומים, דא"כ אפילו בלא ע"א יכול להשביעו היסת לאחר החזרה כמו בדליכא שטרא, וגם מלשון המחבר משמע שהשליש נאמן לגמרי, וע"כ צ"ל הטעם דדוקא בדבר שלא היה השליש יכול לעשות לא שייך לומר שהאמינו, משא"כ לענין שבועה שהשליש היה יכול לפוטרו, ודאי שהלוח ג"כ פטור, והוי כהאמינו בפירוש לפטרו משבועה, ועדיף מנאמן עלי אבא שאינו יכול להשביעו, אבל כשהלוח רוצה להשביעו למלוה, ודאי שיכול להשביעו, לא מיבעיא כשהמלוה מסר השטר ביד השליש, שהלוח לא הימניה כלל, אלא אפילו אם הלוח מסר השטר ביד שלישי, מ"מ כיון שאין השליש יכול לפטור את המלוה משבועה כשיטען ישבע לי, דלא מיבעיא אם יטען שפרע לאחר שהלוח דודאי חייב, כמ"ש בש"ך ס"ק כה, אלא אפילו טוען שפרע מקצת מקודם חייב לישבע, דהא אין השליש יכול לפטור המלוה משבועה שהרי לא הימניה בכך.

¹³ כתב בנה"מ חידושים סק"א שאפילו הוחזק כפרן לאחר שנעשה שלישי, לא נתבטל נאמנותו בזה, וצ"ע בטעמו, ועוד יש לעיין באם הוחזק כפרן קודם שנעשה שלישי, ואם ידעו מזה ואעפ"כ מסרו לידו, לכאורה נאמן, אבל אם לא ידעו יש להסתפק, פתחי חושן חלק י פרק יג הערה ד

¹⁴ וכתב הסמ"ע דהוי כקיבל עליו קרוב או פסול, כמבואר בסימן כב, ובכנה"ג כתב אפילו אשה, עוד כתב בכנה"ג שאפוטרופוס של יתומים וכן גזבר הקדש נאמנים כשלישי. ועי' ערך ש"י שדן אם שלישי עכו"ם נאמן כדין שלישי, והביא שנחלקו בזה, וכתב שלכאורה נראה שנאמן, כמ"ש בעה"ת דהוי כקיבלוהו עליו, ומבואר בסימן כב דגם בעכו"ם מהני קבלה, אמנם לפי דברי הנה"מ דהמסירה לשליש חשיב כקני ע"מ להקנות, יש להסתפק אם מועיל בעכו"ם קני ע"מ להקנות. פתחי חושן שם ה

¹⁵ וכתב בכנה"ג שא"צ לישבע כדי לתת למי שזוכה על ידו, אבל אם הצד שכנגד טוען שישבע לו, צריך לישבע לאחר שמסר השלישות.

¹⁶ כתב בדבריו גאונים כלל קז סימן ד בשם שו"ת פרח מ"א שאם יש ב' כתי עדים המכחישים זא"ז, דל עדים מהבא והשליש נאמן.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

גם אם כתבו תנאי השלישות בשטר, אין אומרים שרצו לסמוך על השטר ולא על השליש, אלא השליש נאמן¹⁷.

ד. אי אמרה קמאי ידי לגרושין יהביה ניהליה מהימנא מיגו דאי בעיא אמרה לדידה יהביה ניהליה בעל

האשה¹⁸ שאמרה בפני קבלו השליח לשם גירושין והבעל אומר שנתן לשליח לשם פיקדון נאמנת, מיגו שיכלה לומר נתן לי לשם גירושין, שהיתה נאמנת אפי' אם אין הגט יוצא מתחת ידה, שחזקה אין אשה מעיזה לומר לבעלה גרשתני אם לא גירשה¹⁹, ויש אומרים דוקא כשהגט ביד האשה נאמנת, אבל כשהוא ביד השליח אינה נאמנת, אף ע"ג שחזקה אין אשה מעיזה כו', הבא שהשליח מסייע, אף על פי שאינו אלא עד אחד, מעיזה ומעיזה.

ה. בעל אמר לגירושין ושליש אומר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד ... ואין דבר שבערוה פחות משנים ... ולהימניה לבעל חזקה שליח עושה שליחותו

¹⁷ רמ"א שם והוא מדברי הרשב"א בתשובה ח"ב סימן שיו, דכל שהשלישות תחת ידו, והמשליש יודע שהשליש היה יכול לקרוע השטר או להחזיר מה שהושלש בידו למי שירצה, יש לו נאמנות כדין שליח, והשטר אינו גורע מנאמנותו, ובסמ"ע כתב דאיידי שנאבד אותו כתב, או שנתחדש ענין אחר בשלישות שלא נכתב שם, וכונתו שאם השטר לפנינו וכתוב שם כמו שהשליש אומר מהיכי תיתי לפסלו, ובנה"מ סק"ג כתב בשם התומים שאם השליש מסר השטר ליד הבעל אינו נאמן אא"כ יש לו מיגו, ולכאורה נראה שאף אם יש הכחשה בתנאי השלישות בין מה שכתוב בשטר לבין דברי השליש, השליש נאמן, וצ"ע.

¹⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמא נה

¹⁹ הבא נמי אם אמרו בפני קבלו השליח לגירושין אפילו אין הגט יוצא מתחת ידה אלא מתחת ידי השליח נאמנת במגו שהיתה יכולה לומר לדידי יהבו לי לגירושין ואני הפקדתיו ביד השליח. לבוש שם. ואע"ג שהשליח מסייע לא אמרינן דמעיה כל שאין שני עדים דמסייעין לה כ"כ הרא"ש ועיין ר"ס י"ז שם כתב הטור אפילו אם איכ' א' דמסייעה מעיזה ולא כהרא"ש וצריך ישוב, אבל אם אינה אומרת בפני נתת ליד השליח לגירושין והם בעיר אחת אינו נאמן השליח להני פוסקים שהזכירו לעיל שפסקו כרב הוננא, ולא אמרינן מיגו דיהיב השליח הגט לידה די"ל דאין רצונה לקבל הגט כל שא"י בודאי דהבעל נתן ליד השליח לגירושין כן משמע מהרא"ש לפ"ז אפילו אם היא א"י דהבעל מערער מ"מ כל שא"י שנתן לגירושין אין רצונה ליטול הגט, ובתוס' לא משמע כן דהא כתבו דאין רצונה לקבל הגט כיון דשמעה דהבעל מערער משמע כשהי' א"י דהבעל מערער מקבל הגט ואף לדעת תוספות נראה אם עדיין הגט ביד השליח ועכשיו מערער הבעל תו לא אמרינן מיגו דהיה נתן קודם הערעור של הבעל הגט ליד האשה דאז הוי מיגו למפרע ולא אמרינן מיגו למפרע כמ"ש בהרא"ש סוף כתובות. ב"ש פא

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

היה הגט²⁰ יוצא מתחת יד האשה, והיא אומרת שליח זה נתנו לי לגירושין, והשליח אומר כן נתתיו לה ולגירושין, והבעל אומר לא נתתיו לו אלא לפקדון, השליח נאמן שהרי האמינו הבעל והרי זו מגורשת.

ואם נאבד הגט ואין כאן עדים שראו אותה בידה, והיא אומרת קבלתיו מיד השליח כראוי בעידי מסירה והלכו להם למדינת הים ונתגרשתי בקבלתו כראוי ונאבד ממני, אם השליח הוא שליח קבלה שעשאתו בפני עדים והבעל והשליח מודים לה הרי זו מגורשת, שהרי הבעל שאמר גרשתי נאמן, וכאן גם הרי אמר שגירש ונתנו ליד השליח לקבלו לגירושין. וי"א שאינו נאמן אלא הרי זה גירושין ספק²¹.

ואם השליח הוא שליח הולכה, אף ע"פ שהבעל אומר לגירושין נתתיו לשליח להוליכו, והשליח אומר נתתיו לה לגירושין אינה מגורשת, שהרי הוחזקה אשת איש ואין כאן אלא עד אחד והוא השליח לבד, ואינו נאמן מתורת שליחות דהא אין השליחות יוצא עכשיו מתחת ידו. ומכל מקום כיון דקי"ל חזקה שליח עושה שליחותו, והבעל מודה שהוא שלוחו, הרי זו ספק מגורשת²². ואם בעלה כהן הוא, אסורה לו, אבל לאחרים אינה מותרת עד שיתן לה גט אחר, ואם מת אסורה לכהן, ואם יש לה יבם חולצת ולא מתייבמת.

ו. האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם

כבר התבאר במסכת נזיר דף יב. שהעושה שליח²³ לקדש לו אשה סתם, ומת השליח ואינו יודע אם קדש לו אשה או לא קדש, הרי זה בחזקת שקדש שחזקה שליח עושה שליחותו²⁴, והואיל ואין ידוע איזו אשה קדש לו, משום

²⁰ שו"ע ונו"כ שם נו

²¹ ב"ש שם פד

²² דלחומרא אמרינן חזקה עושה שליחותו ולא לקולא. ט"ז שם מא

²³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז לה יא

²⁴ בזה מתורץ למה לא יהיה מותר בכולן מטעם ספק ספיקא שפך שפך לא קידש כלל ואת"ל קידש שמא לא זו היא על כן אמרו שחזקה השליח שבדאי קידש כנ"ל. ט"ז שם טו ועיין ב"ש כח ובמגיה בט"ז מה שיישב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

קנס²⁵ שעשה שלא כהוגן שלא ציין את מי לקדש²⁶, הרי זה אסור בכל הנשים שבעולם שיש להן קרובות שהן ערוה דאורייתא עמה²⁷, ואינם נאמנות ביחס אליה²⁸, אפילו אם יאמרו לא הקרובות שלא נתקדשו עמו. כגון כל אשה שיש לה אם או בת או אחות וכיוצא בהן אסורה עליו, שאם תאמר ישא את זו, שמא השליח קדש לו אמה או בתה או אחותה.

ואם אמר לקדש אשה פלונית ומת השליח, נאסר מיד בקרובות אותה פלונית מטעם חזקה שליח עושה שליחותו, עד שתשאל אותה אשה²⁹, או שיתברר אם קידשה השליח או לא³⁰.

ז. חזקה שליח עושה שליחותו

כבר התבאר במסכת עירובין דף לא: שעל אף שאין לשלוח עירובי תחומין בידי חרש שוטה וקטן, אם אמר לאחר לקבלו מחרש שוטה וקטן ולהניחו לשם עירוב, ושלחו לאחר ע"י אחד מאלו, ואפי' שלחו על הפיל או על הקוף, וראה מרחוק שהגיע לשם, הוי עירוב, אף על פי שלא ראה שהניחו האחר, שחזקה שליח עושה שליחותו³¹.

ודוקא שהאחר הבטיח לו בפירוש שיקבלו ויניחו לשם עירוב בשבילו³², אבל אם שתק לו לא אמרינן בזה שחזקה שיעשה שליחותו וכן אם לא ראה שנתנו לו, יש לחשוש שמא לא הביאו לו ואינו עירוב עד שיודע שהביאו לו.

דף סד:

²⁵ זוהי דית תוס' והר"ן והרמב"ן כתב דאסור בכל הנשים ע"פ הדין משום חזקה שליח עושה שליחותו וקטנה שחלף אביה למדינת הים מותרת ולא חיישי' שמא אביה קידש אותה משום דיש לה חזקת פנויה אבל איש זה אסור בכל הנשים משום קרובתה שמא קידש אמה או אחותה וחזקת קרובתה לא מהני לזו ואם אמרו הקרובים דאינה מקודשת תלי' נמי פלוגתא זו להרמב"ן מהני, ולשיטה ראשונה לא מהני אמירה שלחן משום קנס ונ"מ בפלוגתא זו אם חזר וקידש אשה שיש לה בת או אם או אחות לשיטות תוס' הוי קידושין גמורים ולרמב"ן אמרינן חזקה שליח עושה שליחתו והוי ס"ק שמא קידש אחותה או בתה או אמה.

²⁶ ח"מ שם כה

²⁷ ח"מ בד וב"ש כמ דלא כמ"ז שאסר אף שניות.

²⁸ התוספות הקשו א"כ כל הנשים שבעולם יאסרו שמא השליח הזה קדשה לזה ששלחו, ואם תאמר שהן נאמנות לומר לא נתקדשו, א"כ הכי נמי יהא המשלח מותר בכל הנשים שאומרות קרובות שלהן לא נתקדשו לו, ותיצו ודאי כל הנשים נאמנות לומר לא נתקדשנו, אבל הכא לא אסרום על זה המשלח אלא משום קנס שעשה שלא כהוגן לפיכך אסור בכל אלו ומותר באשה שאין לה קרובות כמו אלו

²⁹ ולכו"ע נאמנת. ח"מ כו

³⁰ ברמ"א הביא מחלוקת בהא ועיין ט"ז יח וח"מ כו כז

³¹ שו"ע ונו"כ או"ח תמ ח

³² מ"ב שם מט

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ח. הני מילי לחומרא אבל לקולא לא

עוד התבאר שם דוקא בעירובי תחומין וכדומה שהוא איסור דרבנן, סמכין על חזקה ששליח עושה שליחותו. אבל באיסור דאורייתא אין סומכין על חזקה זו להקל כי אם להחמיר³³, וכשידעין שעשה שליחותו, ורק שספק שמא שינה, לכו"ע אמרינן שודאי לא שינה.

לפיכך האומר לשלוחו צא ותרם או עשר לי³⁴, והלך לתרום, ואינו יודע המשלח אם תרם ואם לא תרם, אפילו אם ידע מנין הפירות ובא ומצא כרי תרום, שמדד וראה שחסר ממנו כדי תרומה אין חזקתו תרום, שאין אומרינן באיסורין דאורייתא חזקת שליח עושה שליחותו להקל, אלא להחמיר, וחושש שמא אחר תרם שלא ברשות. והוי ספק תרום ויחזור ויתרום בלי ברכה, וימכרנו לכהן, או שיברר אצל השליח אם תרם או לא תרם.

גם במעשר ירק, אף על גב שיש כאן ג' דרבנן א. דשרו"מ בזה"ז דרבנן ב. גומר פירותיו ע"מ למכור הוא מדרבנן ג. וירק דרבנן, מ"מ לא מהני כיון שעיקרו מן התורה לא אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו לקולא, ואין להקל מצד ספק דרבנן, כיון שאתחזק איסורא. ועוד דהוי דבר שיש לו מתירין³⁵.

אך י"א שבמקום שהשליח יודע שהמשלח יכול לבא לידי מכשול, שיחשוב שהוא תרם. וכגון³⁶ שהמשלח אין יודע כלל כמה פירות יש בכריו, ואמר לשליח לתרום וליתן התרומה לכהן, ויודע השליח שבעה"ב אין יודע כמה יש שם, ויסמוך עליו ויאכל הפירות, אז אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו אפי' בדאורייתא להקל, ומיהו צריך להמתין עד הערב שמא עדיין לא עישר עד הערב. ולפ"ז בזה"ז שמפרישין רק א' ממאה ומאבדין את זה, ואין המשלח יכול לדעת אם תרם או לא. יש לסמוך על השליח אבל הרבה ראשונים חולקים ע"ז וס"ל דאפי' כה"ג לא סמכי' אחזקה דשליח עושה שליחותו³⁷.

³³ רמב"ם הלכות תרומות פרק ד הלכה ו' ומובא במ"ב שם נ' ועיין שער הציון שם ס"ק מד מה שכ"כ רבנו תם ורבנו יהונתן ורי"א ז' ורשב"א בעבודת הקודש ורישב"א, וכתב שכן הוא דעת הגאונים, וכן סתם המחבר בסימן של"א ביורה דעה. ודעת רבנו שמשון בתוספות, וכן כתב הרא"ש ותשובת מהר"ם ותשובת מימוני, הביאה המנן אברהם, וביורה דעה שם כתב הרמ"א לדעה זו בשם יש אומרים, שאפילו באיסור דאורייתא היכא שיש מכשול להמשלח אם לא יעשה שליחותו והוא יחשוב שעשה שליחותו כגון הכא סומכין על החזקה דעשה שליחותו

³⁴ רמב"ם שם

³⁵ חזו"א מעשרות סי' ז' סקט"ז וכמש"כ המל"מ פ"ד מבכורות וכ"כ בשע"צ ואפי' בזה"ז [וכ"כ בהגהות יד אברהם שנדפס בגליון היו"ד סי' ש"ל ס"ד ודלא כמחנ"א שם] ועי' בהגהות דברי ישראל שכ' דאפשר דאפי' בעציץ שאינו נקוב:

³⁶ רעק"א ביו"ד סי' של"א סל"ד בשם המל"מ

³⁷ דרך אמונה שם סב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ט. האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה

כבר התבאר במסכת יבמות דף קטז: שהאשה³⁸ שאמרה לבעלה בפני גרשתני, נאמנת. חזקה, אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. וי"א³⁹ שדוקא לענין שקרושין תופסין בה נאמנת וצריכה גט, אבל אינה נאמנת להנשא לאחר או ליטול כתובתה. ויש חולקים⁴⁰ וס"ל שלכל דבר נאמנת. וי"א עוד שבזמן הזה שהתרבתה חוצפה ופריצות, אינה נאמנת אלא לחומרא⁴¹, מכיון שהורעה חזקה זו שאינה מעיזה⁴².

י. ה"מ היכא דליכא דקא מסייע לה אבל היכא דמסייע לה מעיזה ומעיזה

מה שהתבאר שבנאבד הגט ואין כאן עדים שראו אותה בידה, והיא אומרת קבלתיו מיד השליח כראוי בעידי מסירה והלכו להם למדינת הים ונתגרשתי בקבלתו כראוי ונאבד ממני והשליח הוא שליח הולכה, והבעל אומר לגירושין נתתיו לשליח להוליכו, והשליח אומר נתתיו לה לגירושין הרי זו ספק מגורשת. ואם בעלה כהן הוא, אסורה לו, אבל לאחרים אינה מותרת עד שיתן לה גט אחר, אפילו אם אמרה היא בפני הבעל בפני נתנו הוא לשליח לגירושין והשליח נתנו לי, אינה נאמנת, שהואיל והשליח והבעל מסייעין אותה אפשר שתעז פניה ושמא לא נתגרשה.

יא. נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה

³⁸ שו"ע ונו"כ שם יז ב

³⁹ הר"ן פ"ב דכתובות בשם י"א, הגהת מיימוני פ"ב דגירושין

⁴⁰ רמב"ם

⁴¹ בב"ח כ' דוקא לכתחלה לא תנשא האידנ' דנפיש חוצפ' אבל אם נשאת לא מפקינן לה מהך טעמא והביא רמב"ם דמתוך הרא"ש כלל מ"ד סימן כ' (שפסק על אשה אחת שנשאת לאחר כשהיה הראשון בעיר דמותרת לשני כיון שנשאת לו בפני בעלה והרא"ש היה זמן רב אחר הרמ"ה (ר"ל בעל סברא זו דהאידנ' נפיש חוצפ') אלמא דס"ל להרא"ש דלא אמר הרמ"ה אלא לכתחילה אבל אם נשאת לא תצא עכ"ל הב"ח) ובאמת אין זו ראייה דהא לא הביא הרא"ש דברי הרמ"ה ואדרב' הרא"ש פסק בכלל הנ"ל בסימן א' דנאמנת להנשא אף לכתחלה וזה עכ"פ דלא כהרמ"ה וא"כ לדידן דחיישינן להא דרמ"ה מנ"ל לחלק בין לכתחלה לדיעבד. ח"מ ד' ע"י בס' בית מאיר שכ' דהיכא שיש אמתל' המוכיח שאומרת אמת אף בזה"ז נאמנת. פ"ת שם ט

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

נערה המאורסה⁴³ אף על פי שמתגרשת בקבלת גטה בידה, כמו בקבלת אביה, אפילו הכי אינה יכולה לעשות שליח לקבלה, כיון שעדיין היא קצת ברשות אביה לעניין הפרת נדרים ושאר עניינים⁴⁴, אבל אביה יכול לעשות שליח לקבלה.

במה דברים אמורים כשיש לה אב, אבל אין לה אב, או שנשאת, שכבר יצאת לגמרי מרשות אביה, יכולה לעשות שליח לקבלה, שהרי היא גדולה, שיש לה שתי שערות.

יב. קטנה היודעת לשמור את גיטה מתגרשת ושאונה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה יודעת לשמור את גיטה ... כל שמבחינת בין גיטה לדבר אחר ... צרור וזרקו

קטנה אפילו⁴⁵ אין לה אב והיא ארוסה כגון שקבל אביה קידושיה ומת או שנשאת ויש לה אב שכבר יצאה מרשותו מכל וכל, גם היא אינה יכולה לעשות שליח לקבלה שאין שליחות קטנה כלום.

אבל מכל מקום⁴⁶ יש לה יד לקבל גיטה היא בעצמה, בלא אביה כיון שנשאת ויצאה מרשותו.

והא דאמרינן דקטנה שאין לה אב או שנשאת מתגרשת ע"י עצמה, הני מילי שיש בה דעת להבחין בין גטה לדבר אחר כלומר שנותנים לה צרור וזרקתו אגוז ונוטלתו, ויש אומרים⁴⁷ שזה משתגיע לעונות הפעוטות כגון בת ו' או

⁴³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמא ב

⁴⁴ לבוש שם ובט"ז שם ד כתב דלא אלימא ידה כיד אביה לענין זה

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שם ג

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם ד ה

⁴⁷ ופולונתא זו תליא בגירסא ולי"א אלו דוקא כשהגיע לעונת הפעוטות יכולה לקבל הנט אבל צרור וזרקו לא מהני לקבלת הנט אלא לענין קידושין דצריכ' מיאון ולדע' קמייטא לענין גט מהני צרור וזרקו ומכ"ש עונת פעוטות ולענין מיאון א"צ מיאון אא"כ כשהגיע לעונת פעוטות משום בקדושין איכא קדושי כסף דצריך שמירה מעולה כ"כ הר"ן ובס"י קנ"ה לא הביא דעת הי"א. ב"ש שם ז

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

בת ז' כל אחת לפום חורפה, אז מתגרשת על ידי עצמה, ואם אינה בת שש או שבע⁴⁸, וגירשה ע"י עצמה אינה מגורשת.

אבל ע"י אביה מתגרשת אפילו אינה מבחנת או לא הגיעה לעונות הפעוטות. ויש חולקין ואומרים שכל שאינה מבחנת אינה מתגרשת אפילו ע"י אביה, משום דכתיב (דברים כד פסוק ג) וְשִׁלַּחָהּ מִבֵּיתוֹ, וזאת אינה משתלחת מביתו שהרי חוזרת אליו, כיון שאינה מבחנת בין גיטה לדבר אחר.

וכל מקום⁴⁹ שיש לקטנה יד לקבל גיטה יש לה תורת חצר או תורת ארבע אמות לקבלו, שאם זרק הגט לחצירה או לארבע אמות שלה מגורשת, דחצר מידה אתרביא דומיא דידה והוא הדין ארבע אמות.

יג. אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו ובין לאחרים

כבר התבאר במסכת כתובות דף ע. ולעיל דף נט. שקטן עד בן ז' שנים אינו יכול להקנות לאחרים לא במכר ולא במתנה⁵⁰, וכן אינו יכול לקנות מאחרים, לא בקרקע ולא במטלטלים.

תיקנו חז"ל בקטן שהגיע לעונת הפעוטות⁵¹, והיינו מבן שש שנים ובדקוהו ומצאוהו שידע בטיב משא ומתן, ויש אומרים דה"ה מבן עשר סתם⁵², שיכול למכור ולקנות במטלטלים⁵³, וכן יכול לתת מתנה בין בדבר מרובה ובין

⁴⁸ ט"ז שם ו בשם המור

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם ז

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם סימן רלה סעיף א, ואף לא מדרבנן, ואפילו הוא פקח וחריף ויודע בטיב משא ומתן, ומדאורייתא אינו יכול לקנות או להקנות עד שיהא בן י"ג שנים ויום אחד, ועי' סימן סא סעיף ד ובאחרונים שם.

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם

⁵² רמ"א שם, והיינו שא"צ דוקא שידע בטיב מו"מ, אלא כל שאינו שומט, ודעת הרמב"ם שאין נ"מ בין עשר לפחות מעשר דינו שוה, וצריך שידע בטיב מו"מ עד שיגדיל, ובסמ"ע כתב בדעת הרמ"ה והרמב"ם שמבן עשר סתמו בחזקת חריף, עד שיתברר שאינו חריף, ועד בן עשר צריך לבודקו אם הוא חריף.

⁵³ משום כדי חייו תיקנו כן, ועי' להלן פרמי קניני קטן, וכתב הסמ"ע סק"ב שנחלקו הראשונים אם מכר יותר מכדי חייו, ודעת כמה ראשונים דכיון שתיקנו משום כדי חייו, לא חילקו בזה ומקחו וממכרו קיים, וכתב הגר"א שכן דעת השו"ע. ומשמע מדברי הפוסקים דה"ה לשכור ולהשכיר במטלטלין הוא בכלל תקנת הפעוטות, ומסתבר דה"ה לשאול ולהשאיל, אלא שאין לו דיני שומרים, וכתבו האחרונים שאין קטן יכול להפקיר, עי' שו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן קצה ובשו"ת בצל החכמה ח"ד סימן קלט.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

בדבר מועט, בין במתנת בריא ובין במתנת שכיב מרע⁵⁴ משום כדי חייו שישאו ויתנו עמו ויהיה לו ממה להתפרנס.

וכל זה במטלטלין, אבל בקרקע בין שירש אותה והן שהגיע לידו במתנה או שקנה על יעד אפטרופוס⁵⁵, לא תיקנו תקנת פעוטות, ואינו יכול למכור ולא ליתן מתנה עד שיגדיל ויהא בן שלוש עשרה.

קטן שמכר קרקע מכירתו בטלה⁵⁶, ויכולים הקרובים להוציא מיד לוקח, ומ"מ כל הפירות שאכל עד שהוציאו ממנו הקרקע, א"צ לשלם.

ואף על פי שנתבאר שאין הקטן קונה קודם עונת הפעוטות, אם הגיע לכלל דעת קצת כשנותנים לו צרור זורקו ואם נותנים לו אגוז נוטלו, זוכה לעצמו⁵⁷

⁵⁴ משום כדי חייו תיקנו כן, ועי' להלן פרטי קניני קטן, וכתב הסמ"ע סק"ב שנחלקו הראשונים אם מכר יותר מכדי חייו, ודעת כמה ראשונים דכיון שתיקנו משום כדי חייו, לא חילקו בזה ומקחו וממכרו קיים, וכתב הגר"א שכן דעת השו"ע. ומשמע מדברי הפוסקים דה"ה לשכור ולהשכיר במטלטלין הוא בכלל תקנת הפעוטות, ומסתבר דה"ה לשאול ולהשאיל, אלא שאין לו דיני שומרים, וכתבו האחרונים שאין קטן יכול להפקיר, עי' שו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן קצה ובשו"ת בצל החכמה ח"ד סימן קלט.

⁵⁵ עיין סמ"ע יב ונתה"מ ג.

⁵⁶ רמ"א שם

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שם רמז טו

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

במתנה שנתנו לו⁵⁸, כיון שיש דעת אחרת מקנה לו⁵⁹, ואינו זוכה במציאה⁶⁰, שאין דעת אחרת שמקנה לו, אבל קטנה זוכה אף במציאה⁶¹.

יד. כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים

⁵⁸ ונראה פשוט דכיון דעיקר הטעם הוא משום דעת אחרת מקנה, א"כ אם הנותן הוא קטן, אף על פי שיכול ליתן מכה תקנת פעוטות, אין בו דעת שיחשב כדעת אחרת מקנה, וכתב בכנה"ג דה"ה שכ"מ קטן שנתן לקטן לא מהני. פתחי חושן חלק ח פרק יא

⁵⁹ ונחלקו הראשונים אם הוא מדין זכיה מדאורייתא או רק מדרבנן (עי' כנה"ג הגהב"י, ועי' חתן סופר שער המקנה סימן ט שהאריך בדיני זכיה ושלוחות, וכן בשד"ח כללים מערכת ז כלל י, ובערוה"ש סימן רמג סעיף יז), ועיין פתחי חושן שם הערה סה שמסתימת הפוסקים משמע דמהני בין במטלטלין ובין בקרקע, ובכל הקנינים, אבל לא בקנין חצר ובק"ס, וגם בקצה"ח סימן רלה סק"ד משמע דדעת אחרת מקנה מועיל גם בקרקע, ועי"ש שמדבריו נראה שאם קנה חפץ תלוי בפלוגתא אם חשיב כדעת אחרת מקנה, ולפי מה שהסביר הקצה"ח שם בסברת הרמב"ם שדעת אחרת מקנה הוי כאילו הנותן זוכה עבדו, א"כ אפילו בפחות משיעור צרור וזורקו זוכה בדעת אחרת מקנה, כשם שזוכה ע"י אחרים. ועי' מחנ"א ה' זכיה ומתנה סימן ד, והביא מדברי הרמב"ם והמ"מ שמפני דרכי שלום זוכה אפילו בלא דעת אחרת מקנה, ועי' ספר חנוך לנער פרק מג ובדיני אבידה פרק ט. ובערוך השלחן סעיף יט כתב בשם יש מי שאומר שאין קנין לקטן אלא במטלטלין והגיע לידו, אבל ק"ס או קנין אגב או קנין שטר לא תיקנו לקטן, ולכאורה קאי אדין דצרור וזורקו, וכן כתב בשו"ע סימן רמג סעיף כג שהקטן אינו זוכה עד שתגיע מתנה לידו, או עד שזוכה לו אחר, ומשמע דדוקא בידו, ולכאורה מסתבר דבעינן דוקא לידו, דומיא דקטנה שיש לה יד לקבל גט ולא שייך בה שאר קנינים אלא יד ממש, וצ"ע. ולפי"ז יש לדון גם בקרקע אם זוכה בדעת אחרת מקנה, דלא שייך שיגיע לידו.

וכתב בכנה"ג שאם הנותן שכ"מ, כיון שדבריו ככו"מ, חשיב כדעת אחרת מקנה אותו.

⁶⁰ רמ"א שם והש"ך ס"ק ו האריך לחלוק על הרמ"א. וכתב לחלק דמאי דאמרינן שהקטן זוכה במציאה מפני דרכי שלום, היינו בקטן פחות מאגוז ונוטלו צרור וזורקו, אבל בקטן שנוטל האגוז, זוכה במציאה גם בלא האגוז טעמא דדרכי שלום, אלא מדין זכיה גמורה. ונפקא מינה בקטן שמצא מציאה, ואחר גדול גנב המציאה מידו, דאם הוא קטן שהגיע לאגוז ונוטלו צרור וזורקו, הרי על הגנב להחזיר את המציאה לקטן מהדין. אבל קודם לזה כיון שהקטן לא זכה במציאה בזכיה גמורה, אלא מפני דרכי שלום, אין הגנב צריך להחזיר לו אלא מפני דרכי שלום. וע"ש בקצות החושן שהסכים לדעת הרמ"א, והאריך ליישב קושיות הש"ך על הרמ"א. ובדין הפקר אם חשיב כדעת אחרת מקנה, עי' במשל"מ פכ"ט מה' מכירה ה"א שכתב שלשיטת רש"י דהפקר חשיב כדעת אחרת מקנה, ה"נ זוכה בהפקר, ובנה"מ סימן רעג סק"א חולק, עיין שם, ועי' נחל יצחק סימן סו סעיף ט, ועי' קצה"ח סימן שסב בדין שנוי רשות בקטן.

⁶¹ כן נראה מ"ש דקטנה זוכה בחצר משום דאיתרבי מיד, כ"ש יד גופה, ועי' בשו"ע סימן רמג סעיף כג שדעת הרמ"א דדוקא כשאין לה אב זוכה בחצר, והאחרונים נחלקו בזה, ולפי"ז ה"ה בידה. ועי' בשו"ע אהע"ז סימן קמא סעיף ו שהביא ב' דיעות מאימתי קטנה מתגרשת, אם משיעור צרור וזורקו או משיעור עונת הפעוטות, וכתב שם בסעיף ז שכל שמתגרשת יש לה דין חצר, ולפי"ז גם דין חצר בקטנה תלוי בפלוגתא זו אם הוא משיעור צרור וזורקו או מעונת הפעוטות, ולא מצאתי בפוסקים בחו"מ שהביאו הלכה זו, ועכ"פ קודם צרור וזורקו לכו"ע אין לה יד ולא חצר. פתחי חושן שם הערה סז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

כבר התבאר במסכת עירובין דף עט: ובגדרים דף פח: שחז"ל אסרו לטלטל בחצר משותפת למספר בעלי בתים לטלטל מבית לבית ובתוך החצר אלא אם עושים עירוב.

כיצד עושים⁶² כדי להתיר טלטול בתוך החצר, הבית הדירה או המבוי של בעלים שונים, גוברים בערב שבת לחם שלם (לחמניה) או מצה שלמה מכל אחד מבעלי הבתים, הדירות או החדרים, ומניחים הכל בכלי אחד באחד מבתי החצר או בחצר אחת מחצרות המבוי.

גם אפשר שאחד מבני החצר (הבית, הדירה, החדר) או המבוי יקח בערב – שבת מִשָּׁל עֲצָמוֹ לחם אחד (או כמה מצות) ואומר: "הרי זה לכל בני החצר (הבית, הדירה, החדר), או המבוי לחם ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך", אלא שבמקרה זה צריך לזכות את הלחם (או את המצות) על ידי אדם אחר לכל השותפים בעירוב, אפילו שלא בפניהם, ועל ידי עצמו אינו יכול לזכות להם שכל זמן שהוא בידו לא יצא מרשותו, ולכן המזכה צריך שיבקש מאדם אחר, שאינו מבני משפחתו הסמוכים על שולחנו, להגביה את הלחם (או את המצות), לפחות טפה אחד⁶³, ולומר לו שיזכה על ידי הגבהתו את הלחם (או את המצות) לכל בני החצר (הבית, הדירה, החדר), וקודם הזיכוי יברך ואז יזכה על ידי אחר ואחר כך יאמר, "הרי זה... (כנ"ל). זכיה זו מועילה גם בלי ידיעתם של השותפים בעירוב זה, מכיון שזכין לאדם שלא בפניו.

אך אינו⁶⁴ יכול לזכות על ידי בני ביתו הסמוכים על שולחנו מכיון שידם בידו. וילדיו הקטנים אפילו אינם סמוכים על שולחנו, אינו יכול לזכות על ידם.

⁶² שו"ע ונו"כ או"ח שסו ט

⁶³ ואפילו לדעת האומרים בח"מ סי' קצ"ח ס"ד בהג"ה דהגבהה אינו קונה בפחות מג"ט חכא בעירוב שהוא מדרבנן הקילו וסגי בהגבהה טפה. כתב הט"ז דה"ה אם הניחו להעירוב על ידו התלויה באויר צריך שיגביה ידו טפה ועיין בבה"ל שסו סעי' ט

⁶⁴ שו"ע ונו"כ שם י ושם התבאר מחלוקת ראשונים בזה

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ואם נמצאים במקום מלבדו רק אשתו או בנו הגדול הסמוך על שולחן אביו, יכול ליתן את הפת לאשתו⁶⁵ ע"מ שאין לבעלה רשות בה⁶⁶, או יתנו לבנו הגדול, והם יחזרו ויתנו לו לזכות עבור בני החצר. ומסתבר שיוכל הוא גם לברך, מפני שהוא מבני החצר.

⁶⁵ דכשנותן לה אחר מתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה מהני הרי דיש לה יד לזכות לעצמה ה"ה דיכול לזכות על ידה לאחרים. מ"ב שם ס"ק נט
⁶⁶ עיין שמירת שבת כהלכתה פרק יז הערה צח, אולם צ"ע אמאי צריך לומר שאין לבעלה רשות בה שכשנותן לה בעלה אין צריך לומר כן דבזה קנתה לגמרי כיון שהוא בזה אינו אוכל פירות כדאמרינן בב"ב, וכן פסק ג"כ באה"ע (סי' פ"ה ס"ז). וכמש"כ בבכורי יעקב תקנז הנזכר.